

Kleine Stadenstraat, Hooglede

Programma van Maatregelen

Auteurs:

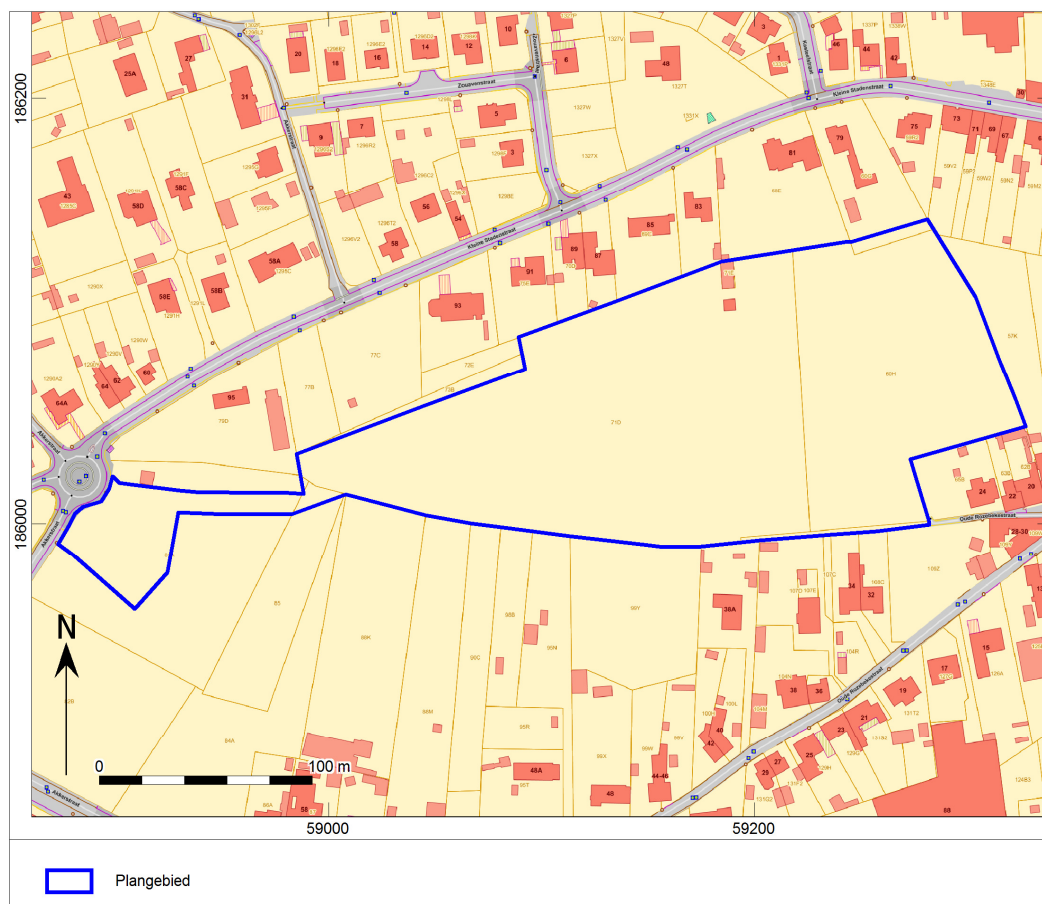
P.L.M. Hazen

Autorisatie:

P.L.M. Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in juni 2018 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van een locatie aan de Kleine Stadenstraat te Hooglede. De nota bestaat uit een proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen verkaveling met inrichting van openbaar domein.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

2 Gemotiveerd advies

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Voor het plangebied zijn in het reguliere traject een bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd, in het uitgestelde traject aangevuld met een proefsleuvenonderzoek.

2.1.1 Bureauonderzoek

Tijdens de bureaustudie werd duidelijk dat vondsten uit de regio rond het plangebied wijzen op bewoningscontinuïteit vanaf het Neolithicum. In de directe omgeving van het plangebied zijn echter vooral vondsten en sites uit de Volle en Late Middeleeuwen gekend. Er zijn evenwel geen redenen om de aanwezigheid van archeologische resten uit eerdere perioden uit te sluiten voor het plangebied. Historisch kaartmateriaal geeft geen eenduidige aanwijzingen voor grootschalige versterking. Het terrein is vanaf de 17de eeuw in gebruik als akker- en weidegrond, met uitzondering van een klein gedeelte dat beplant is geweest met loofbomen.

Tot slot, is het plangebied gelegen op de flank van het plateau Hooglede-Lichtervelde. Als gevolg kan de ondergrond met eventuele archeologische waarden plaatselijk geërodeerd zijn door hellingprocessen. Het

resulterende colluvium kan eventuele archeologische waarden aan de voet van de helling hebben afgedekt, wat mogelijk heeft gezorgd voor een goede conservering en meerdere archeologische niveaus.

Op basis van deze kenmerken kon na de bureaustudie de volgende specifieke verwachting worden gegeven voor het gehele plangebied: een Midden-Paleolithisch vondstniveau onder en in het Pleistocene, eolische zandleemdek (basis op ca. 175 cm –mv); een vondstniveau uit het Laat-Paleolithicum en/of het Mesolithicum in de top van het eolisch zandleemdek; een sporen- en vondstniveau uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kan worden aangetroffen in de top van het zandleemdek. Het eolische dek kan door hellingsprocessen zijn geërodeerd of juist zijn afgedekt door het resulterend colluvium. Door de spaarzaamheid aan historische bronnen en archeologische sites in de regio, bezitten archeologische waarden uit deze perioden een hoog kennispotentieel. Zelfs een lithisch assemblage dat zich door erosie niet langer in primaire context bevindt, bezit evenwel een hoog kennispotentieel. Een dergelijk assemblage bezit namelijk nog steeds informatiewaarde en sites uit deze periode zijn namelijk zeldzaam in de regio.

2.1.2 Landschappelijk bodemonderzoek

Teneinde deze archeologische verwachting te toetsen en aan te vullen werd in het plangebied een landschappelijk bodemonderzoek met 40 boringen tot 150-200 cm –mv uitgevoerd. In het gehele plangebied werden daarbij archeologisch relevante afzettingen aangetroffen.

Het betreft allereerst een deels intacte, zandige leembodem, vaak met deels intacte inspoelinghorizonten. Deze bevindt zich in vrijwel geheel het plangebied, met uitzondering van de zuidoosthoek, onder de bouwvoor op een diepte van 25 tot 60 cm -mv, maar in de meeste boringen (32 van de 40 boringen) op slechts 30-45 cm -mv. In de top van deze Quartaire afzettingen kunnen (restanten van) archeologische waarden aanwezig zijn.

In het zuidoosten is in de top van de Quartaire afzettingen een oude akkerlaag aangetroffen met een dikte van 35-55 cm, die op basis van archeologische indicatoren in de Late IJzertijd tot Late Middeleeuwen gedateerd kan worden. Ook op dit niveau kunnen (restanten van) archeologische waarden aanwezig zijn. Er is in het gehele plangebied sprake van één archeologisch niveau, aangezien er geen dikke colluviumlagen zijn aangetroffen die oudere niveaus afdekken. De colluviumlaag die binnen het plangebied is aangetroffen, is namelijk grotendeels door ploegwerkzaamheden vermengd geraakt met de humeuze bouwvoor.

Op basis van deze waarnemingen kan de verwachting voor vondstenniveaus uit het Paleolithicum en het Mesolithicum naar beneden worden bijgesteld. Als gevolg van latere landbouwactiviteiten en, in mindere mate, natuurlijke factoren zoals helingprocessen, zullen deze volledig verstoord zijn.

De archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen blijft onveranderd. Ondiepe vondstenniveaus of cultuurlagen zullen verploegd zijn, maar eventuele (diepere) grondsporen zullen wel deels intact zijn.

2.1.3 Proefsleuvenonderzoek

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn de archeologisch relevante afzettingen onderzocht op sporen en vondsten. Er zijn echter weinig sporen aangetroffen. Het gaat om verspreid liggende paalsporen en greppelementen. Hierin is geen structuur te herkennen. Daarnaast werd een geïsoleerd liggend brandrestengraf aangetroffen, dat vermoedelijk uit de Romeinse periode dateert. Aangezien het een geïsoleerd graf betrof en het terrein niet in aanmerking komt voor een vlakdekkende opgraving, is in overleg met de wetenschappelijke begeleiding besloten om het spoor volledig te onderzoeken en te bemonsteren om het graf nader te kunnen bestuderen.

Het brandrestengraf dat is aangetroffen te Hooglede kan op basis van de vorm worden toegewezen aan het tweede type, dat eerder vanaf de Midden-Romeinse periode voorkomt. Het betreft een graf bestaande uit een kuil met een ongestructureerde brandstapelrest. Crematieresten of bijgiften zijn niet aangetroffen. Vermoedelijk is de overledene elders gecremeerd, waarna (een deel van) de crematieresten zijn gedeponeerd in de kuil. Dit is met name af te leiden uit het ontbreken van botmateriaal en van aanwijzingen voor het gebruik van timmerhout, zoals spijkers. Het is niet duidelijk of en waarmee het graf vervolgens is gemarkeerd. Het brandrestengraf kan als een individuele bijzetting worden gezien.

2.2 Impactbepaling

Aanleiding van het onderzoek is een voorgestelde verkaveling binnen een plangebied van 3,42 ha. Hierbij zal het gebied worden opgesplitst in 58 kavels en de openbare ruimte zal worden ingericht met onder meer wegen en groenstroken (zie voor de afbeeldingen van de geplande ontwikkelingen afbeelding 7 t/m 14 in de nota).

Voor de verkaveling zal allereerst het terrein worden genivelleerd. Hiervoor zal het noordelijk deel van het terrein (ca. 9000 m²) worden afgegraven tot maximaal ca. 2 m. Het zuidelijk deel zal worden opgehoogd tot maximaal ca. 1 m. De 0-lijn ligt ongeveer ter hoogte van de noordelijke weg, Weg E, tussen kavel 32 en 46. In het plangebied zal vervolgens riolering worden aangelegd in de vorm van RWA- en DWA-leidingen. De diepte en diameter van de leidingen (BOK) is weergegeven op de ontwerpplannen van de riolering. De diepte varieert tussen 90 en 340 cm beneden toekomstig maaiveld. Rekening houdend met geplande ophoging/afgraving zal dit een verstoring van de ondergrond tot ca. 80 - 400 cm –mv teweegbrengen. De bodem van de inspectieputten ligt bovendien 50 cm beneden de diepte (BOK) van de onderste leiding. De breedte van de sleuven varieert tussen ± 135 en 170 cm, per leiding ($\varnothing$ buis + 2 x wanddikte + 2 x 50 cm). In de zuidwesthoek zal een bufferbekken worden uitgegraven met een oppervlak van ca. 950 m² en een diepte van ca. 3 m beneden het huidige maaiveld. Vanuit de RWA loopt via een overstort een uitstroom naar het bekken.

Tussen de kavels zullen wegen worden aangelegd. Het wegdek (4-6 m breed) zal bestaan uit een koolwaterstofverharding, op een steenslagfundering en een onderfundering bestaande uit een mengsel van zand en steenslag of rolgrind voor onderfundering. Het wegdek zal een totale dikte hebben van 60 cm. Langs de wegen komt een voetpad (2 x 1.50 m breed) en op sommige plaatsen ook parkeerplaatsen (2 m breed) te liggen. Deze bestaan uit betonstraatstenen op een zandcementbed en een fundering van schraal beton. Het pakket heeft een totale dikte van 26-31 cm. Zowel onder het voetpad, de parking en het wegdeel moet het baanbed mogelijk geschikt gemaakt worden door de bestaande grond te mengen met kalk, hydraulisch bindmiddel en/of cement tot een diepte van ongeveer 20 cm onder de voorziene wegkoffer. Vanwege de geplande afgraving/ophoging zal enkel in de noordelijke helft van het plangebied de ondergrond verstoord worden door de aanleg van de wegkoffer.

Tussen kavel 35 en 36 wordt een parking (ca. 475 m²) aangelegd. Het wegdek zal hier bestaan uit betonstraatstenen op een zandcementbed, geotextiel en een fundering van drainerend schraal beton. De totale dikte van het pakket is ca. 35 cm. Ook hier komt mogelijk een aanvullende verstoring van 20 cm diepte voor het geschikt maken van het baanbed. Ter plaatse zal de ondergrond ook al afgegraven worden tot ca. 100 cm beneden het huidige maaiveld. Samen komt dit op een maximale verstoring van ca. 155 cm beneden het huidige maaiveld.

Direct ten zuiden van de parking wordt een elektriciteitscabine (3,25 x 2,45 m) gebouwd. Hiervoor wordt tot maximaal 1 m beneden toekomstig maaiveld ingegraven). In tegenstelling tot wat op het ontwerpplan staat aangegeven, zullen hier *geen* glasbollen worden geplaatst.

Tussen de kavels worden twee verdiepte graszones (1000 + 600 m²) aangelegd die tevens zullen fungeren als bufferbekken. Voor de afwatering zullen langs het bekken zitelementen worden aangebracht waarlangs drainage loopt. De fundering (schraal beton) van de zitelementen heeft een breedte van 120 cm en een diepte van ca. 80 cm beneden de bodem van het bekken. Voorlangs de fundering loopt de drainage, welke 50 cm breed en 35 cm diep is. De bodem van het westelijk bekken ligt op ca. 140 cm beneden het huidige maaiveld. Die van het oostelijk bekken ligt ongeveer gelijk met het huidige maaiveld. In tegenstelling tot wat op het ontwerpplan staat aangegeven, zullen er in het oostelijk bufferbekken *geen* speeltoestellen en evenwichtsbalken worden aangebracht.

In het oosten van het plangebied en langs het bufferbekken in het west komen ook 5 onverdiepte groenstroken (totaal ca. 1900 m²) met gras of vakbeplanting. Voor het aanbrengen van deze beplanting zal enkel de toplaag gewoeld worden, die op deze plekken binnen de ophoging valt.

In de groenzones en langs de lanen worden een groot aantal bomen geplant. De aanplantkuilen zullen maximaal 2 x 2 m groot zijn en een maximale diepte van 1 m beneden toekomstig maaiveld hebben. Rekening houdend met de geplande ophoging, betekent dit dat enkel in de noordelijke helft van het plangebied de aanplant van bomen tot beneden het huidige maaiveld zal reiken.

Tussen de kavels, groenstroken en wegen komt een bestrating bestaande uit betonstraatstenen op een zandcementbed met daaronder geotextiel en een fundering van drainerend schraal beton. Het pakket zal een totale dikte hebben van ca. 34 cm. Ook hier komt mogelijk een aanvullende verstoring van 20 cm diepte

voor het geschikt maken van het baanbed. Op 2 plaatsen komen zitbanken die gefundeerd zijn op 2 blokken van 50 x 50 x 50 cm. Vanwege de geplande afgraving/ophoging zal enkel in de noordelijke helft van het plangebied de ondergrond verstoord worden door de aanleg van de bestrating en de zitbanken. Langs het zuiden van plangebied wordt het huidige voetpad genivelleerd en verhard. Het pad zal 1,50 m breed zijn en bestaan uit een koffer van dolomiet op een polypropyleenplaat, met daaronder een steenslagbed op geotextiel en een fundering van steenslag. De koffer heeft een totale dikte van ca. 34 cm. Ook hier komt mogelijk een aanvullende verstoring van 20 cm diepte voor het geschikt maken van het baanbed. Voor de nivellering zal de ondergrond maximaal ca. 20 cm worden afgegraven. Langs het voetpad komt een keerelement met een fundering van schraal beton die tot maximaal ca. 50 cm beneden het toekomstig maaiveld zal reiken. De ondergrond van de 58 kavels (ca. 18.700 m²) zal tot maximaal ca. 100 cm beneden het toekomstig maaiveld bouwrijp gemaakt worden. In de toekomst zullen hierop woningen met bijgebouwen worden gebouwd. Een gedeelte van deze woningen (kavel 33 t/m 42, 44 t/m 47 en 49 t/m 51) wordt mogelijk onderkelderd.

De stedenbouwkundige voorschriften in de motivatienota bij de aanvraag voor een verkavelingsvergunning stellen geen grenzen aan de diepte van eventuele toekomstige gebouwen, verhardingen, inrichtingselementen, etc. binnen het plangebied. De maximale diepte van verstoringen die direct of indirect het gevolg zijn van de geplande verkaveling – zoals het bouwrijp maken van de kavels, de aanleg van nutsvoorzieningen of de toekomstige woningbouw die door de verkaveling mogelijk wordt gemaakt – is daarom niet vastgelegd. Daarom moet uitgegaan worden van een maximaal scenario waarin het plangebied integraal verstoord zal worden.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3 Potentieel tot kennisvermeerdering

De aangetroffen sporen hebben zeer weinig potentieel op kennisvermeerdering. Het proefsleuvenonderzoek leverde alleen losse greppelelementen en geïsoleerd liggende sporen op. Ook werd één brandrestengraf aangetroffen, dat niet tot een grafveld behoort. Een vlakdekkend onderzoek zou daarom weinig kenniswinst opleveren. Het brandrestengraf zelf heeft echter voldoende potentie voor vervolgonderzoek. Daarom is in overleg met de wetenschappelijke begeleiding besloten om het spoor volledig te onderzoeken te bemonsteren om het graf nader te kunnen bestuderen. De uitwerking heeft plaatsgevonden onder hoofdstuk 4 van de nota.

2.4 Bepaling van de maatregelen

Er is geen duidelijk af te bakenen vindplaats binnen het plangebied aanwezig. De aangetroffen sporen hebben zeer weinig potentieel op kennisvermeerdering. Enige uitzondering hierop is het brandrestengraf, dat al volledig onderzocht is. Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert daarom om het plangebied vrij te geven. Daarmee vormt het prospectief onderzoek met ingreep in de bodem (in de vorm van proefsleuven) het einde van het onderzoek voor het plangebied Hooglede, Kleine Stadenstraat.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

